

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ด้วยสภาพปัญหาของสังคมที่วุ่นวาย ไร้ความสงบสุขในปัจจุบันทำให้พุทธศาสนิกชนเลือกที่จะเข้าวัดและทำบุญเป็นจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้ปริมาณเงินและทรัพย์สินที่ใช้ในการทำบุญมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน เนื่องจากในยุคปัจจุบันที่วิถีชีวิตของคนมีความเร่งรีบมากขึ้น การบริจาค ซึ่งมักจะเป็นการบริจาคในรูปแบบของเงินเป็นหลักเป็นรูปแบบของการทำบุญที่พุทธศาสนิกชนนิยมทำกันมากที่สุดโดยพุทธศาสนิกชนส่วนมากมักจะถือว่าการบริจาคทรัพย์เป็นการทำบุญและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และมีความเชื่อกันว่า การทำบุญจะทำให้ชีวิตของพวกเขาดีขึ้น ทำให้ปัญหาต่างๆที่ประสบอยู่ในชีวิตทุเลาเบาบางหรือหมดไป ด้วยความเชื่อดังกล่าวนี้เองจากการสำรวจวัด 490 วัด ในพื้นที่ครอบคลุม 5 ภาคของประเทศไทยโดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) พบว่า¹ รายรับรวมโดยเฉลี่ยของแต่ละวัดเท่ากับ 3,235,692 บาทต่อปี ซึ่งรายได้ส่วนมากล้วนมาจากเงินบริจาคในด้านต่างๆ และจากการที่การทำบุญของพุทธศาสนิกชนนำมาสู่รายรับจำนวนมหาศาลของวัดนี้เอง ทำให้ในปัจจุบัน มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งรวมถึงพระภิกษุสงฆ์บางรูป แสวงหาประโยชน์จากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อของพุทธศาสนิกชนโดยการประกอบศาสนธุรกิจ

ศาสนธุรกิจ คือ การนำเอาพระพุทธศาสนาไปใช้ในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางเชิงธุรกิจ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การอ้างศาสนามาบังหน้าเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางธุรกิจ อันเป็นกิจกรรมที่มีรากฐานจากความคิดเชิงธุรกิจ แต่แฝงเข้ามากระทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า อันเป็นกระบวนการค้าขายความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยใช้วัตถุหรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหรือพระรัตนตรัยมาเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ในทางพาณิชย์ รูปแบบของศาสนธุรกิจ เช่น การระดมเงินบริจาคเข้าวัด โดยอ้างว่าทางวัดมีอธิปไตยสามารถติดต่อใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้าจึงจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เช่น การถวายภัตตาหารแก่เจ้าอาวาส หรือการจัดสร้างสิ่งปลูกสร้างยิ่งใหญ่ เช่น มหาเจดีย์ อาคารและตึกที่พักสงฆ์

¹ จาก “การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย: ความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล,” โดย ฌดา จันทร์สม, 2557, *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 54(1/2557), น. 130-131 โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ต่างๆ การตั้งผู้รับบริจาคของตามจุดต่างๆ ทั่วไป เพื่อนำเงิน ไปใช้ในวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป การจัดรูปแบบในการทำบุญสะเดาะเคราะห์ แก้ปีชง การสร้างภาพให้ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาแล้ว ระดมเงินทำบุญเข้าวัดเพื่อจัดสร้างสิ่งปลูกสร้างที่ยิ่งใหญ่ เช่น พระแก้วมรกตจำลองขนาดใหญ่ ตลอดจนการสร้างวัดถ้ำมรกตต่างๆ ให้ประชาชนเข้าไปบูชา เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า แม้ว่ารายรับจากเงินบริจาคและทรัพย์สินของวัดจะมีปริมาณ มากมายมหาศาล มีเงินหมุนเวียนจากการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในแต่ละวันเป็นจำนวน มาก แต่มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลควบคุม วัด ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร เป็น องค์กรทางศาสนา และเป็นองค์กรที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ยังไม่มีประสิทธิภาพที่เพียงพอไม่มี กฎหมายฉบับใดเลยที่มีสภาพบังคับให้ต้องมีการตรวจสอบบัญชีของวัดและรายงานข้อมูลทาง การเงิน มีเพียงกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแนวทางปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ วางแนวทางให้ปฏิบัติเท่านั้น แม้แต่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่มีหน้าที่โดยตรงในการกำกับดูแลการจัดการศาสน สมบัติของวัด แต่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังไม่สามารถที่จะดำเนินการให้วัดนำส่ง รายงานทางการเงินที่มีมาตรฐานทางบัญชีตามที่กำหนดส่งให้แก่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ได้ อีกทั้ง วัด ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ได้รับยกเว้นภาษี ยังได้รับการยกเว้นไม่ต้องส่งบัญชีงบดุล หรือส่งรายงานการใช้จ่ายเงินบริจาคให้กรมสรรพากรตรวจสอบ รวมถึง สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินก็ยังไม่มียอำนาจเข้าไปตรวจสอบเงินวัด เว้นเสียแต่มีคดีที่เกี่ยวข้อง เนื่องจาก วัดไม่ใช่หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรายงานธุรกรรม สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะเข้าไปตรวจสอบได้ก็ต่อเมื่อมีคดีที่เกี่ยวกับวัดเท่านั้น ดังนั้น ศาสนาธุรกิจ จึงอาจเป็นช่องทางที่ ผู้กระทำความผิดมูลฐานต่างๆ ใช้เป็นกระบวนการในการฟอกเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการ กระทำความผิดมูลฐาน หรือใช้ศาสนาธุรกิจในการกระทำความผิดมูลฐานเสียเองแล้วอาศัยวัดหรือ การทำบุญในการ โอน รับ โอน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าว เพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้นผ่านทาง การจัดระดมเงินทำบุญอีกซึ่งเป็นการ กระทำความผิดฐานฟอกเงินเช่นกัน

จากการศึกษาถึงความเสี่ยงที่ศาสนาธุรกิจจะถูกใช้ในการฟอกเงิน พบว่า ในปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาที่มีการประกอบศาสนาธุรกิจตามวัดต่างๆเป็นจำนวนมาก และ ศาสนาธุรกิจบางส่วนถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดมูลฐานและการกระทำความผิด ฐานฟอกเงิน ดังเช่นที่ปรากฏเป็นข่าวใหญ่ กรณี อดีตพระเถระคำ ฉัตติโก ที่มีการใช้โอกาสจากการที่ ตนเป็นพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงจูงใจให้บุคคลทั่วไปที่มีจิตกุศล ช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ด้วยการ

บริจาคเงินหรือทรัพย์สิน โดยแอบอ้างว่าจะมีการจัดสร้างพระแก้วมรกตมรดกจำลองซึ่งมีขนาดใหญ่ และจัดสร้างโรงพยาบาลซึ่งแท้จริงแล้วไม่ได้มีการจัดทำขึ้นจริงดังที่กล่าวอ้าง ซึ่งเข้าลักษณะเป็น ความผิดมูลฐานฐานฉ้อโกงประชาชน ตามมาตรา 3 (3) และฐานความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกง อันมี ลักษณะเป็นปกติชู้ระ ตามมาตรา 3 (18) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และเมื่ออดีตพระณเรศคำ ฉัตติโก ผู้กระทำความผิดมูลฐาน ได้เงินหรือทรัพย์สินจากการ กระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวมา กล่าวคือ ได้เงินหรือทรัพย์สินจากการประกอบศาสนธุรกิจ มาแล้ว โอน รับ โอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังกล่าวเพื่อชุกซ่อน หรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้นผ่านทางกรจัดการระดมเงินทำบุญอีก อดีตพระณเรศคำ ฉัตติโก จึงมีความผิดฐานฟอกเงิน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ศาสนธุรกิจในบางกรณีอาจเป็นช่องทางที่พระภิกษุใช้ในการ กระทำความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ฉ้อโกงอันมีลักษณะเป็นปกติชู้ระ ตลอดจนความผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากหากเป็นการกระทำผิดโดยพระสงฆ์ซึ่ง ได้รับการแต่งตั้งให้ปกครองคณะสงฆ์ พระรูปนั้นจะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมาย อาญาด้วย ซึ่งเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และศา สนธุรกิจยังถูกใช้เป็นช่องทางที่พระภิกษุใช้ในการปกปิด เปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มา จากการกระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวซึ่งเป็นการฟอกเงินได้อีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว ยังพบกรณีที่ศาสนธุรกิจถูกใช้เป็นช่องทางในการ โอน รับ โอน หรือ เปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สิน นั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับ โทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ กระทำด้วยประการใดๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่ แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้งการจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใดๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิด ซึ่งเป็นความผิดฐานฟอกเงินได้ อาทิเช่น กรณีนายสุกชัย ศรีสุภอักษร ผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับการชักยอกทรัพย์สหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด อันมีลักษณะเป็นปกติชู้ระซึ่งเป็น ความผิดมูลฐานตามมาตรา 3 (18) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นำทรัพย์สินที่ได้รับมาจากการกระทำความผิดมูลฐานดังกล่าวไปบริจาคให้แก่วัดพระธรรมกาย ซึ่งเป็นวัดที่ประกอบศาสนธุรกิจ ตลอดจนไปเข้าวัดตมุงคลจากทางวัด ศาสนธุรกิจจึงเป็นหนึ่ง ในช่องทางที่นายสุกชัย ศรีสุภอักษรใช้ในการชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สิน จึงมีลักษณะ เป็นการกระทำความผิดฐานฟอกเงินผ่านทางกรประกอบศาสนธุรกิจ หรือ กรณีสำนักสงฆ์ถ้ำหิน ห้วนาค ที่แม้ไม่ปรากฏการประกอบศาสนธุรกิจอย่างชัดเจน แต่ก็ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า มีการเกี่ยวข้องกับขบวนการค้าไม้เถื่อน ซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและ

ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 3(15) ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดมูลฐานได้อาศัยช่องทางการทำบุญให้แก่สำนักสงฆ์ โดยการอ้างว่านำไม้แปรรูปมาถวายเพื่อสร้างกุฏิพระในการโอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพไม้เถื่อนที่ได้จากการกระทำความผิดมูลฐาน ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น เป็นความผิดฐานฟอกเงิน

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลควบคุมองค์กรทางศาสนาของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอินเดีย จะพบว่า มาตรการที่ทั้งสองประเทศนำมาใช้ในการควบคุมการบริหารจัดการทรัพย์สินขององค์กรทางศาสนา ได้แก่ มาตรการตรวจสอบทางภาษีในฐานะที่เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ได้รับยกเว้นภาษี โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ตามประมวลรัษฎากรกำหนดให้องค์กรทางศาสนา ไม่จำเป็นต้องยื่นแบบฟอร์มเพื่อที่จะได้รับสถานะการเป็นองค์กรที่ได้รับยกเว้นภาษี แต่ยังคงถูกตรวจสอบการดำเนินการขององค์กรได้ หรือในประเทศอินเดีย ที่องค์กรทางศาสนาไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็มีหน้าที่จะต้องยื่นรายงานผลการดำเนินงานและรายงานบัญชีรายปีที่ผ่านการตรวจสอบแล้วให้แก่หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแล ซึ่งหากไม่มีการยื่นรายงาน หน่วยงานนั้นก็จะถูกเพิกถอนสถานะทางกฎหมายและไม่มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษี ในขณะที่เดียวกันกฎหมายของประเทศศรีลังกา ก็ได้มีการบัญญัติบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะเพื่อใช้ในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด โดยมีการกำหนดเป็นบทบังคับให้ทาสตี หรือผู้ดูแลทรัพย์สินของวัดมีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของวัด แล้วเสนอต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบ โดยกำหนดกรอบเวลาในการส่งรายงานทางบัญชีเพื่อตรวจสอบที่ชัดเจน และมีการกำหนดโทษตามกฎหมายเฉพาะหากทาสตี หรือพระสงฆ์ผู้มีอำนาจสูงสุดในวัด ละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าว แต่สำหรับประเทศไทยที่ วัด เป็นองค์กรที่ได้รับยกเว้นภาษีเช่นเดียวกับประเทศอื่นกลับ ไม่มีการดำเนินการตรวจสอบทางภาษี ตลอดจนไม่มีการบังคับให้ วัด ต้องนำเสนอรายงานทางการเงินที่มีมาตรฐานทางบัญชีตามที่กำหนดส่งให้แก่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแต่อย่างใด ต่างจากงบประมาณประจำปีในการจัดการศาสนสมบัติกลาง ที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องมีการจัดทำขึ้นโดยได้รับความเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม และประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อนนำออกใช้ต่อไป ทั้งนี้ในปัจจุบัน มูลค่าศาสนสมบัติของวัด มีมากมายมหาศาลไม่ต่างจากมูลค่าของศาสนสมบัติกลางเท่าใดนัก ทั้งการบังคับใช้กฎหมาย หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลวัดก็มักปล่อยปะละเลยไม่เข้าไปตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของวัดตามที่กฎหมายให้อำนาจและวางแนวทางในการปฏิบัติไว้ บุคคลที่ถูกกำหนดให้ทำบัญชีภายในวัด เช่น ไวยาวัจกร

ก็มีได้มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะทางบัญชีทำให้การจัดทำบัญชีอาจเกิดข้อผิดพลาดได้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้วางหลักให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี อีกทั้งยังได้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลางและศาสนสมบัติของวัด การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวเพื่อเป็นการกำหนดให้ วัด ต้องมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายงบประมาณประจำปีสำหรับศาสนสมบัติของวัด จึงไม่เป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แต่อย่างใด ในทางกลับกันจะทำให้กฎหมายดังกล่าวมีสภาพบังคับให้ วัด ต้องมีการจัดทำงบประมาณประจำปี เพื่อการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การนำมาตรการการตรวจสอบทางภาษีโดยกำหนดให้กรมสรรพากรซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีของประเทศไทย สามารถเข้าไปตรวจสอบ วัด ในฐานะที่เป็นองค์กรที่ได้รับยกเว้นภาษีได้ และกำหนดให้ วัด ต้องมีการจัดเก็บฐานข้อมูลไว้เพื่อให้กรมสรรพากรสามารถตรวจสอบกรณีออกใบอนุโมทนาบัตรเพื่อนำไปใช้หักลดหย่อนภาษี จะเป็นอีกทางหนึ่งที่จะทำให้การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด เป็นไปอย่างโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย พบว่า การฟอกเงินนั้น นักฟอกเงินมักเลือกใช้สถานที่ซึ่งยากแก่การตรวจสอบการทำธุรกรรม มีจำนวนเงินสดหมุนเวียนสูงและมีมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินที่ไม่มีประสิทธิภาพเป็นแหล่งสำหรับการฟอกเงิน ซึ่งองค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรทางศาสนา ในประเทศไทยเป็นหนึ่งในแหล่งที่มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้ในการฟอกเงิน มาตรการสำคัญที่จะช่วยให้สามารถป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การกำหนดให้องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรม ต้องมีการรายงานธุรกรรมมายังหน่วยข่าวกรอง หรือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อที่จะปรากฏร่องรอยทางกระดาษให้เจ้าหน้าที่สามารถติดตามรอยทรัพย์สินได้ เพื่อให้สามารถพิสูจน์ทราบถึงแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ที่นำมาใช้ประกอบธุรกรรม ทำให้การติดตามและตรวจสอบการฟอกเงินเป็นไปโดยง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งในประเทศไทยเอง กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มิได้มีการกำหนดให้ องค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรทางศาสนา เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการรายงานธุรกรรม ตลอดจนหน้าที่อื่นๆตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยองค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรทางศาสนา ไม่ได้อยู่ในนิยามคำจำกัดความของผู้ประกอบอาชีพ ตามมาตรา 16 ทำให้จะมีการรายงานธุรกรรมที่กระทำโดยองค์กรทางศาสนา ต่อเมื่อธุรกรรมนั้นเป็นธุรกรรมที่มีมูลค่าตามที่กฎหมายกำหนดหรือเป็นธุรกรรมที่มี

เหตุอันควรสงสัยซึ่งกฎหมายกำหนดให้สถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน หรือผู้ประกอบการอาชีพตาม มาตรา 16 ต้องรายงาน ซึ่งแม้ว่าจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการรายงานธุรกรรมอยู่แล้วก็ตาม แต่ เนื่องจากหากจะรอให้สถาบันการเงิน หรือสำนักงานที่ดินทำหน้าที่รายงานธุรกรรมต่อสำนักงาน ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินอาจเนิ่นช้า ไม่ทันการณ์ เนื่องจากเป็นองค์กรหลักที่มีการทำ ธุรกรรมเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน และมีหน้าที่ที่จะต้องรายงานธุรกรรมเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว แต่เพื่อเป็นการป้องกัน วัตถุประสงค์ ไม่ให้กลายเป็นแหล่งในการอำพรางเงินที่ได้จากการกระทำความผิด หรือการฟอกเงิน การที่ให้ วัด โดยไวชาวัจกร ทำหน้าที่ในการรายงานการทำธุรกรรมโดยตรงต่อ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินย่อมจะเป็นการดีกว่า หากเปรียบเทียบกับกฎหมาย ป้องกันการฟอกเงินของประเทศอินเดียและประเทศเม็กซิโก ซึ่งประสบปัญหาการฟอกเงิน โดย องค์กรไม่แสวงหากำไร และองค์กรทางศาสนา จะพบว่า สองประเทศดังกล่าวได้มีการกำหนดให้ องค์กรไม่แสวงหากำไรต้องมีการรายงานธุรกรรมที่เป็นการรับบริจาคโดยองค์กรไม่แสวงหาผล กำไร แม้ประเทศอินเดียไม่ได้กำหนดให้องค์กรทางศาสนามีหน้าที่ในการรายงานโดยตรงแต่ กฎหมายก็ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะว่า หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรายงานต้องรายงาน ธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับรายรับโดยองค์กรไม่แสวงหากำไร นอกจาก 2 ประเทศดังกล่าวแล้ว ยังมีอีก หลายประเทศทั่วโลก ที่มีการกำหนดให้องค์กรไม่แสวงหากำไรต้องมีการรายงานธุรกรรม อาทิเช่น ประเทศอิหร่าน, ประเทศกาน่า, ประเทศมอนเตเนโกร, ประเทศกาตาร์ และประเทศสโลวาเกีย เป็น ต้น ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศศรีลังกา แม้จะมีได้มีการกำหนดให้องค์กรไม่แสวงหา กำไร และองค์กรทางศาสนา มีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมตามกฎหมายฟอกเงินแต่ก็ยังมีมาตรการ ในการตรวจสอบขององค์กรไม่แสวงหากำไร และองค์กรทางศาสนาที่เข้มงวด ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ข้างต้น ในขณะที่ประเทศไทยยังบกพร่องในเรื่องดังกล่าว

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบผลดีและผลเสียของการกำหนดให้องค์กรทางศาสนามี หน้าที่ในการรายงานธุรกรรมแล้ว จะพบว่า ผลดีในการกำหนดให้ วัด มีหน้าที่ในการรายงาน ธุรกรรมนั้น มีมากกว่าผลเสีย เพราะการรายงานธุรกรรม ถือเป็น การป้องกันการกระทำความผิด ฐานฟอกเงินและทำให้การติดตามผู้กระทำความผิดมูลฐานทำได้มีประสิทธิภาพ อันเป็นการ ตัดวงจรการกระทำความผิดตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฟอกเงิน อีกทั้ง ยังเป็นการคุ้มครองป้องกัน วัด ซึ่งเป็นองค์กรทางศาสนาที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือมิให้ต้องมัวหมอง เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดอาญา เนื่องจาก เมื่อมีการรายงานการทำธุรกรรม จะทำให้ วัด และเจ้าหน้าที่ของ วัดที่เกี่ยวข้องรับรู้ ว่า เงิน หรือ ทรัพย์สินที่มีบุคคลนำมาบริจาคมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้มาจากการ กระทำความผิดกฎหมายหรือไม่ ซึ่งหาก วัด หรือเจ้าหน้าที่ของวัด รู้ถึงการกระทำความผิดอาญา แล้วจะได้ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการทำธุรกรรมกับผู้กระทำความผิด และในทางกลับกัน หากวัด

ทราบถึงธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยแล้ว แต่ยังไม่ดำเนินการกับบุคคลที่มีส่วนในการกระทำ ความผิดอาญา การรายงานธุรกรรม จะเป็นการพิสูจน์การกระทำผิดทั้งของบุคคลในวัดและ บุคคลภายนอกผู้บริจาคทำให้สามารถดำเนินคดีทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้การที่ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเข้าไปตรวจสอบวัดซึ่งเป็นองค์กรทางศาสนาจะเป็น การก้าวล่วงอำนาจทางสงฆ์ ตลอดจนเป็นการสร้างภาระให้แก่ วัด และสร้างขั้นตอนที่ยุงยากในการ ทำบุญให้แก่ประชาชนก็ตาม แต่เพื่อให้เกิดผลดีในด้านการบังคับใช้กฎหมาย และทำให้ พระพุทธศาสนายังดำรงอยู่ต่อไปโดยไร้ข้อครหาจากประชาชน ไม่ให้บุคคลผู้กระทำความผิดมา อาศัยศาสนาในการกระทำความผิด จึงควรมานำมาตรการตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงินมาปรับใช้

ดังนั้น การแก้ไขปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สิน ของวัดให้มีการควบคุมดูแลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากขึ้น โดยนำมาตรการตรวจสอบและกำกับ ควบคุมควบคุมองค์กรไม่แสวงหากำไรตามกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะมาตรการตรวจสอบ รายงานทางการเงินมาปรับใช้ และนำมาตรการการรายงานธุรกรรมที่ใช้กับสถาบันการเงินและผู้ ประกอบอาชีพบางประเภทตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้กับศาสนธุรกิจ ย่อมจะเป็นอีกหนึ่งวิธีที่สำคัญที่ช่วยในการแก้ไขปัญหาการฟอกเงินผ่านทางองค์กรทางศาสนาและ ป้องกันการใช้ศาสนธุรกิจในการกระทำความผิดมูลฐานและกระทำความผิดฐานฟอกเงินได้ อัน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าอาชญากรผู้กระทำความผิดได้มีพัฒนาการในการเปลี่ยนแปลงเงิน ที่ได้มาโดยไม่ถูกกฎหมายให้กลายเป็นเงินที่ได้มาโดยสุจริตโดยอาศัยศาสนธุรกิจเป็นอีกหนึ่ง ช่องทางในการฟอกเงิน ซึ่งในปัจจุบันการดำเนินศาสนธุรกิจทำให้วัดได้รับเงินและทรัพย์สิน จำนวนมหาศาล แต่ไม่มีกฎหมายที่ควบคุมในด้านการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดอย่างเป็น รูปธรรม ตลอดจนพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่บังคับใช้อยู่ยังไม่สามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดที่อาศัยศาสนาและวัดเป็นเครื่องมือในการกระทำ ความผิด ตลอดจนติดตามทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวให้ดียิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เนื่องจากกฎหมายที่บังคับใช้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติหรือทรัพย์สิน ของวัด ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 40 วรรคท้าย บัญญัติว่า การดูแลรักษา และจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และในปัจจุบันมี

เพียงกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ที่กำหนดให้เจ้าอาวาสมอบหมายให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์จัดทำบัญชีรับจ่ายประจำเดือนเท่านั้น แต่ไม่มีกฎหมายฉบับใดเลยที่มีการบังคับให้วัดต้องมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายและทรัพย์สินของวัดไว้เพื่อตรวจสอบ ตลอดจนไม่มีกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การทำบัญชีและการตรวจสอบดังกล่าว ทั้งนี้ การตรวจสอบทรัพย์สินของวัดควรกำหนดให้องค์กรที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการจัดการศาสนสมบัติของวัดโดยตรง ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นองค์กรแรกที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบ ดังนั้น ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 41 โดยกำหนดให้ “วัด จัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติของวัด ด้วยความเห็นชอบของเจ้าอาวาสและเสนอต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อพิจารณาเห็นชอบแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้” นอกจากนี้ ควรมีการบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของไวยาวัจกร ในการทำบัญชีทรัพย์สินของวัด และบัญชีรายรับรายจ่ายของวัด และส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติตรวจสอบ โดยมีการออกกฎกระทรวงกำหนดการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดโดยเฉพาะ กำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจน ที่วัดต้องมีการจัดทำรายงานทางการเงินเป็นประจำทุกปี และนำส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้รวบรวม และให้มีการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต พร้อมทั้งให้จัดทำรายงานข้อมูลทางการเงินของวัดอย่างเป็นระบบและกำหนดให้เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หากเจ้าอาวาส หรือไวยาวัจกร เพิกเฉย ไม่ดำเนินการดังกล่าว และกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานศาสนสมบัติต้องตรวจสอบบัญชีของวัดโดยผู้ตรวจสอบบัญชี เพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ในการตรวจสอบความเสี่ยงที่วัดจะถูกใช้เป็นสถานที่ในการฟอกเงินและตรวจสอบการกระทำความผิดได้ นอกจากนี้ การบริหารวัดในปัจจุบันผู้มีอำนาจสูงสุด คือ เจ้าอาวาส ซึ่งบ่อยครั้งมักพบว่าเจ้าอาวาสเป็นผู้กระทำความผิดเอง ดังนั้น กฎกระทรวงจึงควรกำหนดให้ถึงการมีและแต่งตั้งคณะกรรมการวัด ที่มีองค์ประกอบมาจากบุคคลที่หลากหลายภายในวัดและบุคคลภายนอก รวมถึงควรมีการกำหนดแนวทางในการได้มาของคณะกรรมการวัด เพื่อให้คณะกรรมการวัดมีบทบาทที่จะสามารถช่วยในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

2. เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ยังมีปัญหาในเรื่องการบังคับใช้และไม่ได้ครอบคลุมเพียงพอถึงการตรวจสอบวัดและศาสนธุรกิจ ทำให้ผู้กระทำความผิดใช้ช่องทางทางการบริจาคเงินและทรัพย์สินให้วัดเป็นช่องทางในการฟอกเงิน ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและ

ปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 16 กำหนดให้องค์กรไม่แสวงหากำไร องค์กรทางศาสนา ทุกศาสนา และรวมถึงวัด อยู่ในนิยามของผู้ประกอบอาชีพ ตามมาตรา 16 โดยกำหนดให้ไวยาวัจกร หรือตัวแทนขององค์กรนั้น เป็นผู้ทำหน้าที่จัดให้ผู้บริจาคแสดงตน หากมีการบริจาคเงินหรือ ทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง และรายงานธุรกรรมของวัด หากปรากฏว่ามี การบริจาคเงินหรือทรัพย์สินมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือการบริจาคเงินหรือ ทรัพย์สินนั้นเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ตลอดจนเก็บรักษาข้อมูลการบริจาค ข้อมูลการทำ ธุรกรรมของวัด และข้อมูลระบุทราบตัวตนของผู้บริจาคไว้เป็นระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด

ทั้งนี้ การกำหนดจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่จะต้องจัดให้ผู้บริจาคแสดงตนและรายงาน ควรมีจำนวนมากพอที่มีความเสี่ยงที่จะถูกใช้ในการฟอกเงิน เพื่อไม่ให้กระทบถึงประชาชนทั่วไปที่ ต้องการทำบุญและวัดที่มีการทำบุญเพื่อทำนุบำรุงศาสนาอย่างแท้จริง ซึ่งจากการวิเคราะห์ เปรียบเทียบกับมูลค่าธุรกรรมขององค์กรไม่แสวงหากำไรที่ต้องมีการรายงานตามกฎหมาย ของต่างประเทศ ประกอบกับมูลค่าของธุรกรรมเงินสดที่ผู้ประกอบอาชีพ ตามมาตรา 16 แห่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรกำหนดให้ วัด โดยไวยาวัจกร ต้องจัดให้มีการระบุทราบตัวตนของผู้บริจาค หากมีการทำ ธุรกรรมตั้งแต่ 700,000 บาทขึ้นไป (เจ็ดแสนบาทขึ้นไป) และหากมีการธุรกรรมตั้งแต่ 2,000,000 บาท ขึ้นไป (สองล้านบาทขึ้นไป) ต้องรายงานธุรกรรมต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงิน

นอกจากนี้ เนื่องจาก กฎหมายไม่สามารถใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือศาสนา ใดศาสนาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ควรนำมาปรับใช้กับทุกศาสนาในประเทศไทยเพื่อให้เกิดความเท่า เทียมกัน และป้องกันไม่ให้อาชญากรหลีกเลี่ยงการบังคับใช้กฎหมายฟอกเงินที่จะบังคับใช้เฉพาะ กับองค์กรทางศาสนาพุทธ จึงเลี่ยงไปฟอกเงินผ่านทางองค์กรทางศาสนาอื่น ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากมี การดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในองค์กรทางศาสนามี หน้าที่ในการจัดให้ผู้บริจาคแสดงตน และรายงานธุรกรรม ไม่ควรจะกำหนดเฉพาะ วัด แต่ควร รวมถึงองค์กรทางศาสนาของศาสนาอื่นๆด้วย

3. เพื่อให้การดำเนินงานในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับศาสนธุรกิจ ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จะต้องอาศัยความร่วมมือและประสานงานที่ดี ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเห็นควรให้มีการทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานกำกับดูแลวัด คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ปปง.) ในเรื่องความร่วมมือในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่กำกับดูแล วัดในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อสถาบัน

ศาสนา สังคมและประเทศชาติ โดยสาระสำคัญของบันทึกข้อตกลงดังกล่าว คือ การกำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลวัด โดยตรงมีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลวัดและศาสนสมบัติของวัด ตลอดจนวัดที่เข้าข่ายหรือน่าสงสัยในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ส่งให้แก่อำนาจพนักงานสอบสวน. และหากพบว่าวัดมีการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำการไต่สวนข้อเท็จจริง และดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐานแล้ว ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติส่งรายงานไต่สวนข้อเท็จจริงดังกล่าวให้สำนักงานสอบสวน. เพื่อดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต่อไป โดยเร็ว และหากในการตรวจสอบรายงานการทำธุรกรรมซึ่งวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงานสอบสวน. แล้วสำนักงานสอบสวน. พบพยานหลักฐานการกระทำความผิดมูลฐานและการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน สำนักงานสอบสวน. ต้องส่งรายงาน และพยานหลักฐานให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาดำเนินการต่อไปเช่นกัน

4. ในส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งช่วยกันพัฒนาบุคลากรที่จะมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทางศาสนสมบัติของวัดให้มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จัดอบรม วิทยากร และกรรมการวัดอย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มแรงจูงใจและ มาตรการเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรเหล่านั้นได้เข้ารับการอบรม เช่น การให้โล่ เกียรติบัตร หรือกำหนดมาตรฐานคุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวให้สามารถที่จะสนองตอบความต้องการในการพัฒนาการบริหารจัดการ วัดให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลได้ และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายฟอกเงิน เช่นกัน ควรมีการจัดอบรมผู้บังคับใช้กฎหมายให้มีความรู้ความเข้าใจถึงการตรวจสอบและการป้องกันการฟอกเงินกับศาสนธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ควรมีแก้ไขเพิ่มเติมประกาศกระทรวงการคลัง ว่าด้วยภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 531) ข้อ 11 จากเดิมที่กำหนดให้ วัดวาอาราม ไม่ต้องส่งรายงานการประชุมใหญ่ งบดุลและบัญชีรายได้รายจ่าย พร้อมทั้งรายงานการดำเนินงานของกิจการสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา ให้กรมสรรพากรทราบ แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “วัดวาอาราม หากปรากฏเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร หรือไม่มีคุณสมบัติที่จะได้รับการยกเว้นภาษี ต้องส่งรายงานการประชุมใหญ่ งบดุลและบัญชีรายได้รายจ่าย พร้อมทั้งรายงานการดำเนินงานของกิจการสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมาให้กรมสรรพากรทราบ” ทั้งนี้ เพื่อที่กรมสรรพากร จัดได้มีข้อมูลในการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการตรวจสอบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดต่อไป และจะได้ไม่มีกรณีการทุจริตในการออกใบอนุโมทนาบัตรปลอมมาใช้ในการหักลดหย่อนภาษีด้วย

6. ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการนำเอาพระพุทธศาสนาไปสู่ทาง แสวงหาผลประโยชน์ในเชิงธุรกิจ หรือเป็นการประกอบศาสนธุรกิจ ซึ่งอาจเป็นช่องทางที่ถูก ผู้กระทำความผิดใช้ในการฟอกเงินได้ให้แก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้รับทราบผ่านทางสื่อต่างๆ เพื่อให้ประชาชน และชุมชนในฐานะพุทธศาสนิกชนมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการ สอดส่องดูแล ตรวจสอบ การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด ตลอดจนให้ความร่วมมือในการให้ ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้การสืบสวนการกระทำความผิดและการป้องกันการกระทำ ความผิดมูลฐานและความผิดฐานฟอกเงินเป็นไปอย่างทันทั่วถึงที่ สามารถตัดโอกาสอาชญากรที่จะ ใช้วัดเป็นช่องทางในการกระทำความผิด เสริมสร้างพระพุทธศาสนาให้มั่นคงถาวรต่อไป